

بررسی و نقد مقاله «مطالعه اتنوبوتانی گیاهان دارویی مورد استفاده در شهرستان چرداول، استان ایلام: میراث گیاهی و دانش بومی»

محمدرضا جوهرچی الف*

تاریخ دریافت: آذر ۱۴۰۴

تاریخ پذیرش: بهمن ۱۴۰۴

الف هرباریوم دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده علوم، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

سردبیر محترم

مقاله «اتنوبوتانی گیاهان دارویی مورد استفاده در شهرستان چرداول، استان ایلام: میراث گیاهی و دانش بومی» به نگارندگی مصطفی مهمند، علی اصغر حاتم‌نیا (نویسنده مسئول) و محمود بهمنی که به عنوان مقاله اصیل پژوهشی در جلد ۱۶ شماره ۲ مجله وزین طب سنتی اسلام و ایران در تابستان ۱۴۰۴ به چاپ رسیده است (۱)، از دیدگاه گیاه‌شناسی مورد نقد و بررسی قرار گرفت. هدف از پژوهش و مطالعه نگارندگان مقاله مزبور، مستندسازی دانش بومی و میراث گیاهی منطقه و ثبت و مستندسازی دانش اتنوبوتانی منطقه برای حفاظت و انتقال آن به نسل‌های آینده بیان شده است. اما داده‌های ارائه‌شده مندرج در جدول شماره ۱ مقاله از نظر اسامی علمی گیاهان و عدم انطباق بیشتر آنها با اسامی فارسی به‌ویژه محلی، هدف نویسندگان را محقق نکرده و اصالت پژوهش را به چالش کشیده است زیرا از ۹۳ گیاه دارویی موردتحقیق، اسامی علمی ۵۰ گونه آن نادرست ثبت شده است (جدول شماره ۱).

به طور مثال نام علمی کاسنی که *Cichorium intybus* است (ردیف ۲۲) برای سه گیاه دیگر مانند تنگرس (ردیف ۱۰)، شیرخشت (ردیف ۱۵) و موخور (ردیف ۸۱) و یا نام علمی *Origanum vulgare* که مرزنگوش است برای دو گیاه مرزه یا جاتره (ردیف ۴۸) و پودنه (ردیف ۷۷) و نام علمی

Calendula officinalis برای سه گیاه همیشه‌بهار (گل زرد) (ردیف ۱۲)، گلرنگ زرد (زرده درگ) (ردیف ۱۹) و همیشه‌بهار (ردیف ۶۹) آمده و برای پونه و پودینه که هر دو یکی هستند برای یکی *Mentha pulegium* (ردیف ۳۶) و برای دیگری *Origanum vulgare* (ردیف ۷۷) که برای ردیف ۴۸ هم تکرار شده، آورده شده‌اند. هم‌چنین اسامی علمی گیاهان ذکرشده در ردیف‌های ۲، ۵، ۶، ۱۴، ۳۱، ۴۴، ۴۹، ۵۰، ۵۸، ۶۸ و ۹۲ جدول شماره ۱ مقاله تا کنون از عرصه‌های طبیعی ایران گزارش نشده‌اند و یا اسامی علمی گیاهان ردیف‌های ۱، ۳، ۸، ۹، ۱۸، ۲۵، ۳۶، ۵۴ و ۵۸ اصولاً در منطقه محل تحقیق رویش ندارند و عجیب‌تر این‌که گیاهی با نام علمی *Cotoneaster cornubia* (ردیف ۷۰) تا کنون در فهرست گیاهان کره زمین دیده نشده است (۲). علت این نابسامانی، در بخش مواد و روش‌های مقاله مشهود است؛ زیرا به نحوه شناسایی نام‌های علمی گیاهان موردپژوهش هیچ اشاره‌ای نشده است و معلوم نیست چه گیاهانی از عرصه‌های طبیعی منطقه نمونه‌برداری شده‌اند و چه گیاهانی از عطاری‌ها اخذ شده است. در هر حال برای مستندسازی باید تمام نمونه‌ها با ذکر اسامی محلی، علمی و کد هرباریومی برای هریک در یک مجموعه‌ای مانند آزمایشگاه یا هرباریوم آرشیو و نگهداری شود

Please cite this article as:

Joharchi MR. Review and critique of the article "Ethnobotanical study of medicinal plants used in Chardavol County, Ilam Province: Botanical heritage and indigenous knowledge". Journal of Islamic and Iranian Traditional Medicine. 2026;16(4):1-4.

Copyright: ©Journal of Islamic and Iranian Traditional Medicine. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.

جدول ۱. اسامی علمی نادرست و اصلاح‌شده گیاهان داروئی چرداول براساس جدول شماره ۱ مقاله موردبحث

ردیف	نام محلی	نام علمی نادرست ذکر شده در مقاله	نام علمی درست و معتبر
۱	بومارو	<i>Achillea millefolium</i>	<i>Achillea wilhelmsii</i>
۲	کمر آویزه	<i>Cnidium monnieri</i>	<i>Hyoscyamus tenuicaulis</i>
۳	گل زرده	<i>Verbascum thapsus</i>	<i>Verbascum spp.</i>
۴	آغول	<i>Tribulus terrestris</i>	<i>Alhagi persarum</i>
۵	والک	<i>Allium ursinum</i>	<i>Allium akaka</i>
۶	ترگ	<i>Allium victorialis</i>	<i>Allium sp.</i>
۷	گل هیرو	<i>Hibiscus rosa-sinensis</i>	<i>Alcea angulate</i>
۸	قدومه	<i>Althaea officinalis</i>	<i>Alyssum spp.</i>
۹	بایم	<i>Inula helenium</i>	<i>Prunus arabica</i>
۱۰	تنگرس	<i>Cichorium intybus</i>	<i>Prunus lycioides</i>
۱۱	بابینه	<i>Matricaria chamomilla</i>	<i>Tripleurospermum disciforme</i>
۱۳	بو خوشگله	<i>Artemisia absinthium</i>	<i>Artemisia sieberi</i>
۱۴	گون	<i>Astragalus membranaceus</i>	<i>Astragalus spp.</i>
۱۵	شیرخشت	<i>Cichorium intybus</i>	<i>Cotoneaster nummularius</i>
۱۶	گنم گیاه	<i>Avena sativa</i>	<i>Avena wiestii</i>
۱۷	شادونه	<i>Chenopodium album</i>	<i>Cannabis sativa</i>
۱۸	کلکم	<i>Caltha palustris</i>	<i>Capparis spinosa</i>
۱۹	زرده درگ	<i>Calendula officinalis</i>	<i>Carthamus oxyacantha</i>
۲۰	گل گندم	<i>Triticum aestivum</i>	<i>Centaurea depressa</i>
۲۱	مهلب	<i>Prunus avium</i>	<i>Prunus mahaleb</i>
۲۳	کنیر	<i>Cynara carduuculus</i>	<i>Gundelia tournefortii</i>
۲۵	گیج	<i>Crataegus monogyna</i>	<i>Crataegus pontica</i>
۲۶	پیشوک	<i>Hordeum vulgare</i>	<i>Crocus haussknechtii</i>
۳۰	قن شکرک	<i>Cichorium intybus</i>	<i>Echinops viscidulus</i>
۳۱	گل گازو	<i>Echium vulgare</i>	<i>Echium amoenum</i>
۳۲	چووبر	<i>Pimpinella anisum</i>	<i>Ferulago angulate</i>
۳۵	تولی	<i>Malva sylvestris</i>	<i>Malva neglecta</i>
۳۶	پونه (پینه)	<i>Mentha pulegium</i>	<i>Mentha longifolia</i>
۴۴	ریواس	<i>Rheum rhabarbarum</i>	<i>Rheum ribes</i>
۴۸	جاتره	<i>Origanum vulgare</i>	<i>Satureja laxiflora</i>
۴۹	ازبویه	<i>Thymus vulgaris</i>	<i>Thymbra spicata</i>
۵۰	هپلوک	<i>Haplophyllum bucharicum</i>	<i>Gelasia lanata</i>
۵۴	پیچک	<i>Hedera helix</i>	<i>Convolvulus arvensis</i>
۵۸	گل راعی	<i>Galium verum</i>	<i>Hypericum perforatum</i>
۶۲	آویشنک	<i>Thymbra spicata</i>	<i>Clinopodium graveolens</i>
۶۳	تاجریزی	<i>Trachyspermum ammi</i>	<i>Solanum nigrum</i>
۶۵	گنو	<i>Cuscuta europaea</i>	<i>Biebersteinia multiflora</i>

جدول ۱ (ادامه). اسامی علمی نادرست و اصلاح‌شده گیاهان داروئی چرداول براساس جدول شماره ۱ مقاله مورد بحث

ردیف	نام محلی	نام علمی نادرست ذکر شده در مقاله	نام علمی درست و معتبر
۶۶	بلی (برو)	<i>Quercus robur</i>	<i>Quercus persica</i>
۶۸	سیاه تنگرس	<i>Eugenia jambos</i>	<i>Rhamnus pallasii</i>
۷۰	شیرخشت	<i>Cotoneaster cornubia</i>	<i>Cotoneaster nummulaius</i>
۷۱	ازگیل	<i>Cydonia oblonga</i>	<i>Crataegus germanica</i>
۷۲	اشنان	<i>Atriplex hortensis</i>	<i>Soda rosmarinus</i>
۷۳	آوندول	<i>Plantago major</i>	<i>Smyrniium cordifolium</i>
۷۵	اسفرزه	<i>Plantago psyllium</i>	<i>Plantago ovate</i>
۷۷	پودنه	<i>Origanum vulgare</i>	<i>Mentha longifolia</i>
۸۰	وارنگبو	<i>Lavandula angustifolia</i>	<i>Melissa officinalis</i>
۸۱	موخور	<i>Cichorium intybus</i>	<i>Loranthus europaeus</i>
۸۲	مورتلخ	<i>Ficus carica</i>	<i>Teucrium polium</i>
۸۶	جارو علفی	<i>Salsola kali</i>	<i>Bromus tomentellus</i>
۹۲	سنبل‌الطیب	<i>Valeriana officinalis</i>	<i>Nardostachys jatamansii</i>

این اغتشاش علمی برحذر می‌داشتند.

که این امر از اصول اولیه مستندسازی مطالعات اتنوبوتانی می‌باشد. نویسندگان مقاله می‌بایست با تعمق و دقت بیشتری با استفاده از منابع گیاه‌شناسی ایران مانند فلور ایلام (۳)، فلور ایران (۴) و شناخت گیاهان دارویی و معطر ایران (۵)، مقاله خود را از

تضادمنافع

این نوشتار هیچ‌گونه تضاد منافی ندارد.

References

1. Mahmand M, Hatamnia AA, Bahmani M. Ethnobotanical study of medicinal plants used in Chardavol County, Ilam Province: Botanical heritage and indigenous knowledge. *Journal of Islamic and Iranian Traditional Medicine*. 2025;16(2):95-112.
2. Available at: URL: <https://powo.science.kew.org/doc htm>. Accessed Des.2025.
3. Mozzafarian V. *Flora of Ilam*. Tehran: Farhang-e Moaser; 2008. [In Persian].
4. Assadi M, Maassoumi AA (Editors). *Flora of Iran*. Tehran: Research Institute of Forests and Rangelands; 1989-2024. Vols.1-184. [In Persian].
5. Mozzafarian V: *Identification of medicinal and aromatic plants of Iran*. Tehran: Farhang-e Moaser; 2013. [In Persian].